

POSEBNE MEŠANE GREDE TRAJNIC

Na vrtu imamo najrazličnejše situacije, v različnih kotičkih različne pogoje za rast rastlin, različno osončenost, različna tla in seveda tudi različne želje. Na razpolago imamo lahko tudi zelo različne vrste in sorte trajnic. Zato je možnosti in potreb za oblikovanje mešanih gred nešteto. Tokrat se bomo posvetili prav posebnemu tipu mešane grede, kjer se bo prepletalo veliko barv listja in malo cvetja, a bo zelo živahna skozi vse leto. Pa še v senci bo, čeprav običajno mislimo, da tam malokaj raste.

Ko začnemo razmišljati o oblikovanju mešane grede na določenem prostoru, najprej skušamo ugotoviti, kakšne življenjske pogoje bodo tam rastline imele, oziroma, kaj lahko storimo, da jih izboljšamo ali spremenimo. Potem naredimo nekoliko širši okvirni izbor rastlin, primernih za ta prostor. Ob tem sicer že razmišljamo o snovanju bodoče slike po barvah, višinah, strukturah, teksturah in ostalih lastnostih, ki nas zanimajo. A vse to se mora nujno podrejevati lastnostim prostora, na katere ne moremo vplivati.

Če je greda v senci, na osvetlitev ne moremo kaj bistveno vplivati. Zato moramo nujno izbirati le med trajnicami, ki senco dobro prenašajo. Tiste, ki potrebujejo veliko sonca, bi se v senci pretegovale in morda polegale, imele bledikavo listje, slabo ali nič cvetele, hirale in morebiti kmalu celo umrle.

Host je zelo veliko različnih, od najmanjših do zelo velikih, različnih oblik in barv listja. Niso sicer zimzelene, a njihovo listje vnaša barvitost in oblikovno heterogenost v senčno gredo od pomladi pa do jeseni.

Na polnem soncu bi večina senčnih rastlin trpela zaradi sončnega ožiga. Poznamo pa tudi nekatere trajnice, ki skoraj enako dobro prenašajo polno sonce, kot tudi senco. Najbolj univerzalna pa je pelsenca, lega torej, ki je zavarovana pred najbolj žgočim soncem, a je še vedno dobro osvetljena. V taki legi dobro uspeva tako večina senčnih, kot tudi večina sončnih rastlin.

Če na gredi zemlja ni najboljša, jo z nekaterimi dodatki in obdelavo skoraj zagotovo lahko izboljšamo do te mere, da bo v njej večina standardnih trajnic dobro uspevalo. Osnovna ukrepa sta prav gotovo globoko rahljanje in dodajanje organskih gnojil. Le zelo redko je treba zgornjo plast zemlje zamenjati.

Nekateri tipi zemlje omogočajo bolj univerzalne zasaditve, drugi morda zahtevajo rastline s prav posebnimi lastnostmi. A ker je trajnic zelo veliko različnih, lahko najdemo primerne za vsako vrsto zemlje. V težki glinasti zemlji brez problemov uspevajo drugačne rastline, kot v peščeni. Velika večina trajnic ima vsekakor najrajši navadno vrtno prst, sestavljeno iz približno enakih delov peska, gline in organske mase.

Največji izbor trajnic nam je torej na razpolago za navadno vrtno zemljo in sončno ali polsenčno, lahko rečemo tudi polsončno lego. Takšno zemljo in takšno lego na vrtu največkrat tudi imamo. A tudi v posebnih situacijah lahko oblikujemo zanimive in trpežne mešane zasaditve, če le dovolj dobro poznamo trajnice, oziroma, če se potrudimo poiskati potrebne informacije o njih.

Najbolje je sicer, če vsak prostor posebej analiziramo, si zastavimo nalogo, izberemo koncept in ga potem skušamo izpeljati. Lahko pa si pomagamo tudi s kakim vzorčnim primerom, ki smo ga kje videli. A v tem slučaju lahko tvegamo, da bomo morda kak bistveni pogoj za dober rezultat prezrli.

Med barvito cvetočimi trajnicami, ki dobro uspevajo v senci, izstopajo po barvitosti kresnice ali astilbe (*Astilbe arendsii* in *Astilbe chinensis*) v različnih sortah.

MEŠANA GREDA V SENCI

Analiza prostora in pogojev za življenje rastlin

Greda je na severni strani stavbe, kjer posije le malo sonca, a je prostor odprt in je veliko difuzne svetlobe. Zemlja je prav dobra in s humusom bogata vrtna prst, v kateri tudi ob dolgih deževjih voda ne bo zastajala. V bližini je priključek za vodo, ki bo omogočal občasno temeljito zalivanje, ko bo morebiti grozila dolgotrajna suša. V zemlji ni trajnih plevelov. Skrbnik nasada bo po potrebi odstranjeval odmrle dele nezimzelenih rastlin, ostanke dotrajanega cvetja in morebitne druge poškodovane ali nelepe liste ter seveda skrbel, da ne bo plevelov. Vsako leto v zgodnji pomladi bo dodal rastlinam kompost ali kompostu podobno organsko gnojilo.

Projektna naloga

Zastavili smo si nalogo, oblikovati zasaditev, ki bo v večjem delu zelena tudi pozimi, ni treba, da je zelo barvita, a naj vsaj deloma spremlja letne čase tudi s cvetjem. Poseben poudarek bomo dali barvam v najbolj neobičajnem času, pozimi. Izbrane rastline naj bodo čim bolj trajne, dolgožive in enostavne za vzdrževanje.

Koncept

Ker se greda naslanja na zid in je vzdolžne oblike, bomo v ozadje postavili višje zimzelene trajnice. Pozno jeseni in pozimi cvetoči smrdljivi teloh (*Helleborus foetidus*) z velikim številom drobnih kremasto belih cvetov in z atraktivno olistanimi visokimi stebli bo odlično ozadje skupaj z zimzeleno praprotnjo (*Polystichum*

setiferum 'Herrenhausen'). Nato kombinacijo bolj na redko postavljenih nezimzelenih med nizke zimzelene. Sprednji prostor pa bo namenjen kombinaciji različnih nizkih zimzelenih.

Smrdljivi teloh (*Helleborus foetidus*) ima atraktivno listje skozi vse leto. V pozni jeseni ali pozimi in zgodaj spomladi pa se na vrhu impozantnih olistanih stebel razvije še grozd drobnega kremastega cvetja in tudi mraz mu zlepa ne pride do živega.

Pred visokim ozadjem se bodo srednje visoke cvetoče zimzelene rastline (*Helleborus orientalis*) v večjih skupinah prepletale s skupinami srednje do visokih zimzelenih necvetočih (*Polystichum setiferum* 'Herrenhausen'), ki se bodo tu ponovile iz ozadja. Obe bosta imeli atraktivno listje tako v času cvetenja, kot tudi takrat, ko bosta imeli le listje. Tu bodo dominirali orientalski telohi (*Helleborus orientalis*) v različnih barvah od bele, svetlo rumene, rožnate, motno rdeče in temno modrikasto vijolične do različnih pikčastih in črtastih barvnih kombinacij. V blažji klimi in zavetni legi bodo odgnali dobro vidne barvite popke na cvetnih steblih že na začetku zime, zacveteli ob koncu zime in potem ohranili barve do konca pomladi. V hladnejši klimi se bo cvetenje premaknilo na konec zime in pomlad.

Zimzelene praproti so lahko ogrodje zasaditve v senčnem prostoru, ker so vedno enake.

Cvetoče visoke nezimzelene rastline bodo med zimzelene nizke pomešane posamično, da se bodo v času mirovanja izgubile. Za poletno cvetenje smo izbrali dve kitajski kresnici (*Astilbe chinensis* 'Diamonds and Pearls' in *Astilbe chinensis* 'Vision in Red') v rdeči in rožnati barvi. Za jesensko cvetenje pa smo izbrali eno izmed hermelik (*Sedum telephium* 'Mr. Goodbud'), ki dokaj dobro uspeva tudi tam, kjer ni veliko sonca. Večina hermelik sicer velja za rastline sonca.

Visoke listopadne trajnice (*Hosta* 'Blu Angel') bodo sicer maloštevilne, a bodo posebno mesto zavzemale s svojim zelo velikim sivo-srebrnim listjem, ki se bo od pomladi do jeseni dvigalo na visokih pecljih nad nizko zimzeleno podrastjo. Hoste bodo razporejene posamezno, da jih ne bo videti, ko pozimi nadzemnih delov ne bodo imele.

Med zimzelenimi nizkimi pokrovnimi trajnicami bomo dali poudarek zeleni barvi z nekaj primesi bele. To bo nizki šaš (*Carex morrowii* 'Ice Dance'), posebno trpežen in dolgo živ. Velik delež pa bo namenjen zelo temno vijolični, skoraj črni barvi listja travi podobne japonske šmarnice (*Ophiopogon planiscapus* 'Nigrescens'), ki se bo prepletala z zeleno pisanim šašem in s katero bomo ustvarili poseben efekt skozi vse leto.

Črna japonska šmarnica (*Ophiopogon planiscapus* 'Nigrescens') je v mešanem nasadu enaka pozimi in poleti.

Takšna mešana greda zahteva precej gosto saditev, ker se večina izbranih trajnic zlasti na začetku ne razrašča prav hitro in tudi od take posebne grede pričakujemo hiter učinek. Zato morajo sadike biti posajene že na začetku tako na gosto, da bodo pokrile tla pod seboj. Izbrane trajnice tudi ne sodijo med cenene, a so zato res nekaj posebnega in tudi njihova življenska doba bo dolga. Pa še veliko vzdrževanja tak nasad ne bo zahteval.

Orientalški telohi (*Helleborus orientalis*) imajo veliko različic, tudi pisanih. Starejše rastline razvijejo v toplejši klimi že sredi zime, v hladnejši pa ob začetku pomladi, veliko cvetja, po več cvetov na cvetnem stebelu.

Poleg različnih belih, rožnatih, rumenkastih in rdečih, cvetijo orientalski telohi tudi zelo temno rdeče ali celo modrikasto vijolično.

Jožica Golob-Klančič

univ.dipl.ing. hortikulture in krajinske arhitekture

slike: Mojca Rehar Klančič, univ.dipl.ing. agronomije